

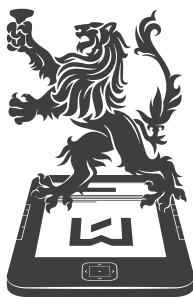
Finanse

Kapitał własny spółek kapitałowych jako kategoria prawna i ekonomiczna sprawozdania finansowego

Ewa Walińska, Anna Rzetelska, Anna Jurewicz

**Kapitał własny
spółek kapitałowych
jako kategoria prawna
i ekonomiczna
sprawozdania
finansowego**

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

Finanse

Kapitał własny spółek kapitałowych jako kategoria prawna i ekonomiczna sprawozdania finansowego

Ewa Walińska, Anna Rzetelska, Anna Jurewicz

Ewa Walińska, Anna Rzetelska, Anna Jurewicz – Uniwersytet Łódzki
Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości, 90-237 Łódź, ul. Matejki 22/26

RECENZENT

Waldemar Gos

REDAKTOR INICJUJĄCY

Monika Borowczyk

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Katarzyna Zajęczkowska

SKŁAD I ŁAMANIE

Katarzyna Zajęczkowska

KOREKTA TECHNICZNA

Leonora Wojciechowska

PROJEKT OKŁADKI

Stämpfli Polska Sp. z o.o.

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Shutterstock.com

Wydrukowano z gotowych materiałów dostarczonych do Wydawnictwa UŁ

© Copyright by Authors, Łódź 2016

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2016

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.07984.17.0.K

Ark. druk. 10,875

ISBN 978-83-8088-611-7

e-ISBN 978-83-8088-612-4

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl

tel. (42) 665 58 63

Spis treści

WSTĘP 7

ROZDZIAŁ 1

ISTOTA PRAWNA I EKONOMICZNA KAPITAŁU WŁASNEGO.....11

- 1.1. Podmiotowość prawna i formy prawne prowadzenia działalności gospodarczej – podstawowe pojęcia 11
- 1.2. Kapitał własny – istota prawna 19
- 1.3. Kapitał własny – istota ekonomiczna 25

ROZDZIAŁ 2

KAPITAŁ W SPÓLKACH PRAWA HANDLOWEGO 35

- 2.1. Rodzaje i ogólna charakterystyka spółek kapitałowych 35
- 2.2. Prawa i obowiązki wspólników/akcjonariuszy 38
- 2.3. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością a spółka akcyjna 44

ROZDZIAŁ 3

UJĘCIE KAPITAŁU WŁASNEGO W SPRAWOZDANIU FINANSOWYM

W ŚWIETLE POLSKIEGO PRAWA BILANSOWEGO.....59

- 3.1. Ewolucja sprawozdawczości finansowej w Polsce w latach 1991–2016 59
- 3.2. Ewolucja zasad ujawniania kategorii kapitału własnego w sprawozdaniu finansowym w latach 1991–2016 74
- 3.3. Pomiar, prezentacja i ujawnianie informacji dotyczących kapitału własnego w sprawozdaniu finansowym – stan obecny 87

ROZDZIAŁ 4

KAPITAŁ WŁASNY JAKO KATEGORIA SPRAWOZDANIA

FINANSOWEGO SPORZĄDZONEGO WEDŁUG MSSF.....101

- 4.1. Międzynarodowe regulacje sprawozdawczości finansowej jako efekt harmonizacji rachunkowości 101
- 4.2. Kapitał własny w Ramach Konceptyjnych MSSF 111
- 4.3. Kapitał własny według międzynarodowych standardów rachunkowości – ewolucja i stan obecny 118

ROZDZIAŁ 5

ANALIZA PREZENTACJI I UJAWNIANIA INFORMACJI O KAPITALE WŁASNYM W JEDNOSTKOWYM SPRAWOZDANIU FINANSOWYM SPÓŁEK KAPITAŁOWYCH W POLSKIEJ PRAKTYCE	131
5.1. Kapitał własny w sprawozdaniu finansowym sporządzonym według MSSF.....	131
5.2. Prezentacja i ujawnianie informacji o kapitałach własnych w jednostkowym sprawozdaniu finansowym sporządzonym zgodnie z Ustawą o rachunkowości	145
5.3. Analiza porównawcza – wnioski końcowe	158
ZAKOŃCZENIE.....	165
BIBLIOGRAFIA.....	169

Wstęp

Termin kapitał jest używany w wielu dyscyplinach z dziedziny nauk ekonomicznych i prawnych. Stosuje go przede wszystkim rachunkowość, w konkretnym celu i zgodnie ze swoimi nadrzędnymi zasadami, ale także wykorzystują to pojęcie takie dyscypliny jak finanse i prawo, zarówno handlowe, jak i podatkowe. Każda dyscyplina dodaje do niego sobie właściwe określenia, o różnym charakterze. Najbardziej precyzyjnie czyni to prawo handlowe mówiąc o kapitałach: zakładowym, zapasowym czy rezerwowym. Ogólniejszych sformułowań używają finanse i rachunkowość dzieląc kapitał na dwie grupy: własny i obcy.

Kapitał własny pełni szczególną rolę w obrocie gospodarczym. Po pierwsze – inicjuje działalność gospodarczą, po drugie – jest fundamentem finansowym podmiotu w okresie jego funkcjonowania, po trzecie – jest miernikiem bezpieczeństwa współpracy biznesowej między podmiotem gospodarczym a jego interesariuszami. Z uwagi na tak doniosłą rolę w biznesie i w otoczeniu gospodarczym kapitał własny posiada bardzo precyzyjny, normatywny wymiar, regulowany przez prawo gospodarcze. W związku z tym, iż najbardziej złożone stosunki prawne występują w spółkach kapitałowych prawa handlowego, w niniejszej monografii wskazano prawo handlowe jako tę gałąź prawa, która reguluje kapitał własny takich spółek. Jest ono niezwykle ważne dla systemu rachunkowości, który ma na celu odzwierciedlenie rzeczywistości gospodarczej, a zatem również rzeczywistości prawnej.

Kapitał własny to pojęcie uniwersalne, ale jego zakres przedmiotowy jest różny w zależności od formy prowadzenia działalności gospodarczej. W niniejszej publikacji rozważania dotyczą kapitału własnego jako kategorii systemu rachunkowości spółek kapitałowych. Wybór takich podmiotów został dokonany z uwagi na rolę, jaką pełni w nich kapitał własny, w związku z którą sprawozdanie finansowe spółek kapitałowych powinno prezentować informacje na temat kapitału własnego, pozwalające odzwierciedlić stosunki prawne i ekonomiczne występujące między

spółką, współnikami i wierzycielami. Sprawozdania finansowe spółek kapitałowych muszą zawierać klasyfikacje kapitału własnego, dokonane na gruncie ekonomicznym, odmienne od tych, z którymi mamy do czynienia w prawie handlowym. Celem tych klasyfikacji jest dostarczenie różnym interesariuszom spółki informacji na temat efektywności zarządzania i realizacji przez zarząd funkcji powierniczej, w stosunku do właścicieli wniesionych udziałów/akcji.

Celem niniejszej monografii jest wskazanie prawnej i ekonomicznej istoty kapitału własnego oraz zasad jego prezentacji w sprawozdaniu finansowym spółek kapitałowych w zależności od przyjętych norm jego sporządzania – polskich przepisów lub międzynarodowych standardów rachunkowości.

W pracy przedstawiono także pytania badawcze związane z celami dodatkowymi:

1. Jaka jest relacja pomiędzy kapitałem własnym jako kategorią systemu rachunkowości a kapitałami określonymi przez prawo handlowe?
2. Czy i w jaki sposób zmieniały się na przestrzeni ostatnich lat informacje na temat kapitału własnego prezentowane w sprawozdaniu finansowym?

Wobec tak postawionych celów i pytań badawczych monografia została podzielona na *Wstęp*, pięć rozdziałów i *Zakończenie*.

W rozdziale pierwszym podjęto próbę przedstawienia istoty prawnej i ekonomicznej kapitału własnego spółek kapitałowych na gruncie polskiego prawa handlowego i bilansowego. Aby było to możliwe rozdział ten zawiera również analizę prawną istoty pojęć takich jak własność, podmiotowość prawna, czy też kwestie majątkowe w spółkach kapitałowych. Kolejny rozdział jest kontynuacją rozważań ogólnych na temat kapitału własnego na gruncie prawa handlowego, czyli w odniesieniu do spółek handlowych. Omówiono w nim prawa i obowiązki współników w spółkach: akcyjnej i z ograniczoną odpowiedzialnością. Dokonano także porównania obu spółek przyjmując wybrane przez autorów kryteria, co miało na celu przedstawienie prawnej podstawy powstania i funkcjonowania spółek kapitałowych w Polsce. Wyjaśnienie prawnej natury kapitału własnego spółek kapitałowych pozwoliło przejść do rozważań prowadzonych w kolejnych dwóch rozdziałach, w których kapitał własny jest omawiany wyłącznie z perspektywy prawa bilansowego: w rozdziale trzecim – polskiego, w czwartym – międzynarodowych standardów rachunkowości. Struktura obu rozdziałów jest podobna. Kapitał własny jako element sprawozdania finansowego zaprezentowano na tle ewolucji sprawozdawczości finansowej (pierwszy podrozdział każdego

rozdziału). W rozdziale trzecim wyeksponowano ewolucję zasad ujmowania kapitału własnego w sprawozdaniu finansowym, podczas gdy w czwartym przedstawiono koncepcyjny wymiar kapitału własnego. Ostatnie części obu rozdziałów dotyczą pomiaru, prezentacji i ujawniania informacji o kapitale własnym w sprawozdaniu finansowym sporządzonym odpowiednio zgodnie z ustawą o rachunkowości¹ i Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej².

Piąty, ostatni rozdział prezentuje praktykę gospodarczą polskich spółek prawa handlowego w zakresie ujmowania informacji o kapitale własnym w jednostkowym sprawozdaniu finansowym. Treści w nim przedstawione pozwoliły zilustrować wcześniejsze rozważania, a także stanowiły podstawę analizy porównawczej zamieszczonej w ostatnim podrozdziale.

W publikacji przyjęto następujące metody badawcze: analizę dokumentacji, studia literaturowe, dedukcję i indukcję, a także analizę przypadku.

W *Zakończeniu*, niniejszej monografii, sformułowano wnioski i rekomendacje na przyszłość – w zakresie poruszanej problematyki. Wskazano również kierunki dalszych badań, w szczególności mających na celu identyfikację relacji pomiędzy skutkami prawnymi i ekonomicznymi decyzji kierownictwa spółki i jej współników dotyczących kapitału własnego.

---

1 Zwanej dalej u.o.r.

2 Zwanymi dalej MSSF.

Rozdział 1

Istota prawna i ekonomiczna kapitału własnego

1.1. Podmiotowość prawna i formy prawne prowadzenia działalności gospodarczej – podstawowe pojęcia

Stosunki cywilnoprawne pomiędzy osobami fizycznymi i osobami prawnymi (art. 1 k.c.) oraz tzw. ułomnymi osobami prawnymi (art. 33¹ k.c.) należą do sfery prawa prywatnego. Wskazane trzy kategorie podmiotów mają zdolność prawną rozumianą najogólniej jako zdolność bycia podmiotem praw i obowiązków¹. Choć nie ma definicji normatywnej tego pojęcia, jego rozumienie jest ugruntowane i w zasadzie nie budzi trudności interpretacyjnych. Zdolność prawna przynależy każdemu człowiekowi, osobie prawnej i jednostce organizacyjnej, której tę zdolność przez ustawę przyznano. Jest niezbywalnym prawem podmiotu prawa cywilnego. Realizacja zdolności prawnej w obrocie następuje aktywnie przez samego uprawnionego poprzez zdolność do czynności prawnych rozumianą jako możliwość nabywania praw i zaciągania zobowiązań własnym działaniem. Powstanie praw i obowiązków możliwe jest też jako wynik zachowań innych osób (np. powołanie do spadku w testamentie) bądź wskutek zdarzeń prawnych – faktów *sensu stricto* (np. udział w wypadku komunikacyjnym). Fundamentem podmiotowości prawnej jest zasada odpowiedzialności cywilnej za zaciągnięte (nabyte) zobowiązania.

W europejskiej kontynentalnej tradycji prawnej nie ma swobody kreowania osób prawnych i ułomnych osób prawnych. Mówiąc inaczej, porządek prawny decyduje, które jednostki organizacyjne będą miały status

---

1 Według art. 8 k.c. kategoria zdolności prawnej jest atrybutem każdego człowieka, a w art. 33 i 33¹ k.c. zdolność prawną odnosi się do jednostek organizacyjnych będących osobami prawnymi i ułomnymi osobami prawnymi (zob. R. Majda, [w:] Pyziak-Szafnicka M. (red.), *Kodeks cywilny. Część ogólna*, wyd. 2, Wolters Kluwer Polska SA, Warszawa 2014, s. 157 i n.; A. Kidyba, [w:] Kidyba A. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz LEX. Część ogólna*, t. I, wyd. 2, Wolters Kluwer Polska SA, Warszawa 2012, s. 159 i n.).

osoby prawnej lub ułamnej osoby prawnej. Podmiotowość prawna jednostek organizacyjnych jest zatem ich cechą normatywną.

Osoby prawne mogą powstać w trybie *ex lege*² bądź w trybie normatywno-rejestrowym³. Obowiązuje jednolity system rejestru sądowego uregulowany przez ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym⁴. Wpis do KRS ma charakter konstytutywny dla powstania osoby prawnej. Rejestr charakteryzuje cecha jawności, jest prowadzony w systemie informatycznym, objęty domniemaniem prawdziwości wpisanych danych. Każdy uczestnik obrotu może wobec tego weryfikować informacje o rejestrowych osobach prawnych i korzystać z domniemania dobrej wiary, jeśli działał w zaufaniu do treści rejestru jako księgi publicznej. Rejestr zawiera też dane o organach zarządczych i kontrolnych osoby prawnej np. ich składzie osobowym, regułach reprezentacji w obrocie. Ujawnia się też w rejestrze zmiany statusu w następstwie np. ogłoszonej upadłości lub otwartej likwidacji osoby prawnej.

Kategoria jednostek organizacyjnych utworzonych w sposób przez ustawę przewidzianych, z przyznaną zdolnością prawną, ale bez przymiotu osobowości prawnej (ułamne osoby prawne), skupia w sobie podmioty o zróżnicowanym charakterze. W art. 33¹ k.c. podkreślono ich uczestnictwo w obrocie wskazując dopuszczalność odpowiedniego stosowania przepisów o osobach prawnych (§ 1) oraz zasadę subsydiarnej odpowiedzialności członków tej organizacji za jej zobowiązania, jeżeli przepis odrębny nie stanowi inaczej (§ 2).

W grupie ułamnych osób prawnych mieści się przede wszystkim pełna gama handlowych spółek osobowych. Spółka jawna, partnerska, komandytowa i komandytowo-akcyjna powstają w trybie normatywno-rejestrowym. Wpis do KRS ma charakter konstytutywny dla ich podmiotowości prawnej. Przepisem szczególnym przyznającym im zdolność prawną jest art. 8 k.s.h. Przepis stanowi, że spółka osobowa może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania; ma też zdolność sądową. Majątek spółki stanowi wszelkie mienie wniesione jako wkład lub nabyte przez spółkę w czasie jej istnienia (art. 28 k.s.h. co do spółki jawnej z jego

---

2 Osoby prawne utworzone wprost przez ustawę dla realizacji celów tą ustawą regulowanych np. Narodowy Bank Polski (art. 2 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku o Narodowym Banku Polskim, tj. Dz.U. 2013, p. 908 z późn. zm.) i wiele innych np. Agencja Mienia Wojskowego, Bankowy Fundusz Gwarancyjny, Uniwersytet Łódzki itd. Swoistą kategorię tworzą w tej grupie samorządowe osoby prawne.

3 Tak powstają spółki kapitałowe, fundacje, stowarzyszenia zarejestrowane, spółdzielnie, przedsiębiorstwa państwowe itd.

4 Ustawa z 20 sierpnia 1997 roku o Krajowym Rejestrze Sądowym, tj. Dz.U. 2016, p. 687 z późn. zm.; ustawa weszła w życie z dniem 1 stycznia 2001 roku.

stosowaniem do pozostałych trzech form spółek osobowych). Majątek spółki osobowej jest zatem prawnie jej własnym majątkiem, odrębnym od majątków osobistych wspólników, nie pozostaje w reżimie ich współwłasności. Od 2001 roku konsekwencją tej regulacji jest zmiana modelu odpowiedzialności za zobowiązania spółki osobowej. Pierwszym w kolejności adresatem roszczeń wierzycieli spółki jest zawsze sama spółka, która odpowiada całym swoim majątkiem. Solidarna ze spółką odpowiedzialność wspólników ma charakter subsydiarny (art. 22 § 2 k.s.h. i art. 31 § 1 k.s.h.). W spółce komandytowej tę zasadę modyfikuje ograniczony zakres odpowiedzialności komandytariusza (art. 111 k.s.h.), a w komandytowo-akcyjnej wyłączona odpowiedzialność akcjonariusza (art. 135 k.s.h.). Oznacza to, że wierzyciel spółki może prowadzić egzekucję z majątku wspólnika dopiero wtedy, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna⁵.

Status ułomnej osoby prawnej ma także spółka kapitałowa w organizacji. Treść art. 11 § 1 k.s.h. przesądza o upodmiotowieniu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej w stadium ich powstawania. Właściwości spółki kapitałowej w organizacji będą podane w rozdziale 2 pkt 2.3.

Nie ma potrzeby, ze względu na główny nurt dalszych rozważań, prezentować szerzej innych przykładów jednostek organizacyjnych mających zdolność prawną, ale nieposiadających osobowości prawnej. Prawnicy pozostają w sporze co do natury wspólnot mieszkaniowych czy stowarzyszeń zwykłych. Dominuje natomiast obecnie zapatrywanie odmawiające podmiotowości prawnej spółce cywilnej w rozumieniu art. 860 k.c. Pojawiają się jednak postulaty, by w przyszłym kodeksie cywilnym ustawodawca zweryfikował kwalifikację objętą aktualnie normą art. 33¹ k.c. Argument dualizmu modelu podatków bezpośrednich (CIT i PIT) należnych od osób prawnych i osób fizycznych, wyłączający obecnie ułomne osoby prawne⁶, czyli zachęcający do ich tworzenia, może w przyszłości stracić na znaczeniu.

Należy zastrzec, że systematyka podmiotów prawa cywilnego nie znajduje często prostego odzwierciedlenia w prawie publicznym. Ustawodawstwo podatkowe, celne, z zakresu ochrony konkurencji itd. z nad-

---

5 S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do artykułów 1–150*, t. I, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 336 i n.

6 Od stycznia 2014 roku uczyniono jednak wyjątek i spółki komandytowo-akcyjne objęto podatkiem dochodowym należnym od osób prawnych, co zapewne osłabi zainteresowanie tą formą organizacyjno-prawną spółek osobowych.

mierną łatwością wprowadza własne, czasami zbiorcze terminy (np. podatnik, jednostka) wymuszające ustalenia, do kogo konkretnie są adresowane. Uniwersalna klasa podmiotów prawa cywilnego powinna być dobrym wzorem interpretacyjnym dla całego systemu prawa.

Zasada swobody (wolności) podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej konkretyzuje się w ten sposób, że osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1 k.c. (ułonna osoba prawna) może we własnym imieniu prowadzić działalność gospodarczą lub zawodową (art. 43¹ k.c.). W wielu aktach prawnych ustawodawca odwołuje się wprost do tego pojęcia przedsiębiorcy⁷. W licznych ustawach szczegółowych zawarte są jednak mniej lub bardziej odrębne definicje przedsiębiorcy lub opisowe metody charakteryzowania tego pojęcia⁸. Prawnicy akcentują, że: 1) przedsiębiorcą może być tylko podmiot prawa; 2) przedsiębiorca nie ma wobec tego samoistnej podmiotowości prawnej; 3) przedsiębiorca to cecha, przymiot, właściwość osoby fizycznej, osoby prawnej lub ułonnej osoby prawnej o ile wykonują działalność gospodarczą lub zawodową. Taka kwalifikacja pozwala na zdyscyplinowany podmiotowo kształt stron stosunków cywilnoprawnych występujących na rynku. Powtórzmy, że tylko podmiot prawa może nabywać prawa i zaciągać zobowiązania. Bezpieczeństwo obrotu będzie zachowane, gdy porządek terminologiczny w oznaczaniu stron stosunków cywilnoprawnych będzie przestrzegany. Jednym ze źródeł wadliwego oznaczania stron czynności prawnych zdziałanych na rynku jest brak odróżnienia przedsiębiorcy od przedsiębiorstwa, czemu sprzyja wieloznaczność tego ostatniego terminu. Wyodrębnia się bowiem przedsiębiorstwo w rozumieniu podmiotowym⁹, przedmiotowym¹⁰ i funkcjonalnym¹¹.

---

7 Np. art. 5 ust. 1 prawa upadłościowego, Dz.U. 2016, poz. 2171; art. 4 ust. 1 prawa restrukturyzacyjnego, Dz.U. 2016, poz. 1574.

8 Np. art. 2 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, Dz.U. 2003, nr 153, poz. 1503; art. 3 ust. 1 pkt 3 prawa własności przemysłowej, Dz.U. 2013, poz. 1410; art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Dz.U. 2007, nr 50, poz. 331 z późn. zm.

9 Odpowiada współczesnemu pojęciu przedsiębiorcy; w ujęciu historycznym był to kupiec z regulacji kodeksu handlowego z 1934 roku oraz przedsiębiorstwo państwowe jako dominujący podmiot w obrocie w II połowie XX w.

10 Jako kompleks majątkowy, odpowiednio zorganizowany w celu prowadzenia działalności zarobkowej; to ujęcie występuje w art. 55¹ k.c., ale zwraca się uwagę także na element funkcjonalności zespołu składników przedsiębiorstwa; chodzi o to, że sam zbiór elementów przedmiotowych przedsiębiorstwa musi być zorganizowany w taki sposób, by był zdolny funkcjonalnie do prowadzenia działalności gospodarczej (zob. W.J. Katner, [w:] Katner W.J. (red.), *Prawo gospodarcze i handlowe*, Warszawa 2016, s. 87 i n.).

11 Oznacza określoną działalność gospodarczą uprawianą zawodowo i zarobkowo.

Włączenie do kodeksu cywilnego art. 55¹–55⁴ spowodowało wzrost zainteresowania piśmiennictwa charakterem prawnym przedsiębiorstwa, naturą jego składników oraz powiązań pomiędzy nimi. Coraz częściej sposobność wyrażania swojego stanowiska ma orzecznictwo (np. co do tajemnicy przedsiębiorstwa jako jednego z jego składników). Przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym (przedmiotowo-funkcjonalnym) w rozumieniu art. 55¹ k.c. może być objęte czynnością rozporządzającą (sprzedane, darowane, wniesione jako aport do spółki handlowej). W skład zbywalnego przedsiębiorstwa wchodzi tylko jego aktywa. Należy też zastrzec, że prawo podmiotowe do przedsiębiorstwa służy każdemu przedsiębiorcy bez względu na jego formę organizacyjno-prawną.

Jednym z narzędzi ładu podmiotowego w obrocie jest firma i zasady prawa firmowego. Przedsiębiorca ma obowiązek działania pod firmą (art. 43² § 1 k.c.). Firma indywidualizuje przedsiębiorcę jako podmiot praw i zobowiązań. Pełni też funkcję odróżniającą przedsiębiorców na rynku. Z reguły prawa firmowego, w tym budowy firmy, wynika, że firma wskazuje osobę przedsiębiorcy oraz wyróżnia prowadzoną działalność. Przedsiębiorca może działać tylko pod jedną firmą ujawnioną w KRS lub ewidencji¹². Konsekwencją związania firmy z osobą przedsiębiorcy jest to, że zawsze jest oznaczeniem słownym i nie wchodzi w skład przedsiębiorstwa w rozumieniu przedmiotowym (art. 55¹ k.c.)¹³. Firma jest dobrem niematerialnym przedsiębiorcy; ma wprawdzie wartość majątkową, ale nie może być zbyta (art. 43⁹ § 1 k.c.).

Problem w tym, że w naukach ekonomicznych oraz w języku potocznym firmę myli się z oznaczeniem przedsiębiorstwa przedsiębiorcy, czyli stosowanymi wyróżnieniami prowadzonej działalności. Taką funkcję mogą pełnić, poza kompozycją słowną¹⁴, kompozycje kolorystyczne, logo, rysunek itp. Oznaczenie przedsiębiorstwa wchodzi w jego skład i wraz z przedsiębiorstwem może być zbyte (art. 55² k.c.). Zamienne używanie zwrotów „przedsiębiorca”, „firma”, „nazwa”, „przedsiębiorstwo” czy „biznes” ma swoje uzasadnienie tylko wtedy, gdy właściwie rozumiane są prawne konotacje tych terminów.

W treści zasady swobody (wolności) gospodarczej mieści się wolna wola podmiotu tak do podjęcia działalności, jak i wyboru jej formy organizacyjno-prawnej¹⁵. Okoliczności decydujące o wyborze prawnej formy

---

12 Firmą przedsiębiorcy – osoby fizycznej jest jej imię i nazwisko (art. 43 zd. 1 k.c.).

13 U. Promińska, [w:] Katner W.J. (red.), *Prawo gospodarcze...*, s. 66 i n.

14 Przykładowo: PU „Centrum urody”, PPUH „Zdrowa żywność”.

15 W niektórych sferach działalności ustawodawca narzuca prawną formę jej prowadzenia. Przykładowo, banki mogą być tworzone jako banki państwowe, banki spółdzielcze lub banki w formie spółek akcyjnych, art. 12 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe, Dz.U. 2015, poz. 128 z późn. zm.